

TURISTICKÉ INFORMAČNÍ CENTRUM VELKÉ MEZIŘÍČÍ

Radnická 29/1
594 13 Velké Meziříčí
Tel: +420 566 781 047
e-mail: ic@velkemezirici.cz
www.turistikavm.cz

OTEVÍRACÍ DOBA
(leden–květen; září–prosinec)
Po, St 8.00 – 17.00
Út, Čt 8.00 – 15.00
Pá 8.00 – 13.30
(červen–srpen)
Po–Pá 8.00 – 17.00
So–Ne 10.00 – 16.00

MUZEUM VELKÉ MEZIŘÍČÍ

Zámecké schody 1200/4
59401 Velké Meziříčí
tel.:/fax.: +420 566 522 773
email: muzeumvm@muzeumvm.cz
www.muzeumvm.cz

www.velkemezirici.cz

www.turistikavm.cz

Vydalo město Velké Meziříčí, 2020, www.velkemezirici.cz
Foto: Jiří Michlíček, Pavel Pavelka, David Šedivý, archiv TIC Velké Meziříčí;
jazyková korektura: PhDr. Marie Ripperová; realizace: www.judacreative.cz
© Město Velké Meziříčí, 2020

KAM ve Velkém Meziříčí

*procházka
městem*

Velké Meziříčí

Starobylé město Velké Meziříčí, také někdy zvané „Medřič“ či „Velmez“, patří k významným moravským městům v jihovýchodní části Kraje Vysočina. Město vyrostlo v malebném údolí na soutoku řek Balinky s Oslavou.

První písemná zmínka o městě je z roku 1281.

Svojí polohou a nadmořskou výškou 425 až 480 m n. m. tvoří jakési předhůří Českomoravské vrchoviny. Rozprostírá se na území 4 tis. ha. Leží v těsné blízkosti dálnice D1 mezi Prahou a Brnem.

Téměř dvanáctistísíkové město upoutá četnými památkami. Historické centrum města, areál zámku i část předměstí byly prohlášeny památkovou zónou.

Město nabízí možnost kulturního, sportovního a společenského využití.

Pro milovníky přírody se v okolí nachází mnoho přírodních krás.

▲ Velké Meziříčí, 1856, F. B. Zvěřina, repro z publikace F. B. Zvěřina, vydala Oblastní galerie Vysočiny v Jihlavě, 2008

Radnice č. p. 29

1

Původní dům rychtáře byl v letech 1528–1529 přestavěn na radnici v renesančním slohu. Od té doby zde sídlí městská samospráva až dodnes. V přízemí budovy je klenutý mazhaus s freskovou výzdobou na klenbách. Zajímavý je i gotický dřevěný strop ze zbořené hospody U Bílého anděla přibližně z roku 1440, který je nyní instalován v zasedací místnosti. V květnu 1945 se radnice stala dějištěm protifašistického povstání, jehož obětí je věnována pamětní deska ve vestibulu. Poslední úprava budovy proběhla v letech 1997–1999.

2

Lékárna U Černého orla č. p. 49/1

Roku 1932 z důvodu rozšíření ulice Vrchovecká musel být zbourán hostinec U Bílého anděla, řeznictví a část domu č. p. 49/1, kde sídlila lékárna.

Moderní budova lékárny byla vybudována po rozšíření ulice podle projektu architekta Jiřího Michálka. O domě původní lékárny se vypráví pověst, že tam při svém putování přespali Cyril a Metoděj. Strop z hostince U Bílého anděla přibližně z roku 1440 je možno dodnes spatřit v zasedací místnosti radnice.

U Bílého anděla přibližně z roku 1440 je možno dodnes spatřit v zasedací místnosti radnice.

Dříve palác Michkův č. p. 77

Patří mezi nejstarší a nejjachovatelší domy ve městě. Do nynější podoby byl vystavěn současně s radnicí svobodným zemanem Mikulášem Michkou z Radostína a Ostrova, a proto se některé stavební prvky shodují s radnicí.

Do dnešní doby se zachovaly ve zdivu domu různé střílny a pod omítkou po celém obvodu pak i různé dekorativní prvky. V přízemí objektu můžeme shlédnout i vzácné sloupové klenby.

3

4

Obecník č. p. 79

Obecník každého upoutá renesanční sgrafitovou výzdobou. Alegorické postavy mezi okny znázorňující lidské ctnosti – Spravedlnost, Statečnost, Sílu, Víru a Trpělivost. Pás pod okny je věnován žánrovým výjevům. Již v 16. století se zde vařilo pivo, později byl dům centrem společenského dění ve městě až do poloviny 20. století. Nalézalo se zde kino, hrálo se divadlo, pořádaly se přednášky, koncerty, bály.

Dříve panský dům č. p. 20

5

Dům s renesanční sgrafitovou fasádou kdysi patřil panství. Bývali v něm ubytováni panští úředníci a jiní významní zaměstnanci. Nad vchodem můžeme dodnes spatřit zbytky znaků tehdejších majitelů panství Heldtů z Kementu a Berků z Dubé. V současné době se zde nachází papírnickví.

Památníky

Na sklonku války 7. května 1945 bylo ve městě popraveno za účast na protifašistickém povstání 60 občanů města. Na jejich památku byly vystavěny celkem čtyři pomníky. Památník na náměstí je dílem sochaře Josefa Klimeše a stojí na místě, kde byl pro výstrahu jako poslední oběšen vůdce povstání Jindřich Nováček. Na přední straně památníku, směrem k radnici je po celé ploše kamene plastika znázorňující obličej ležící hlavy. Na zadní straně jsou vyryta jména všech v té době zastřelených na březích řeky Balinky a Oslavy (7).

6

Druhý památník nalezneme na břehu řeky Oslavy se 42 jmény obětí (8). Třetí se nalézá na břehu Balinky se 14 jmény a fotografiemi obětí. Čtvrtý a poslední památník najdeme v pozadí na novém hřbitově.

Je to sousoší dvou mužů a jedné ženy v nadživotní velikosti, umístěné na kvádru obdélníkového tvaru s nápisem: Pro blaho a štěstí budoucích generací padli v boji proti okupantům (6). Každoročně se zde koná pietní akt k uctění památky padlých za účasti veřejnosti, zástupců města, kraje a Parlamentu České republiky.

7

8

9

Žulový sloup se sochou sv. Jana Nepomuckého

Žulový sloup byl postaven rodem Ugartů, což dosvědčuje pískovcová deska s plastickým zobrazením jejich erbu umístěná na čtyřhranném žulovém podstavci. Již v roce 1706 se o sloupu zmiňuje místní kronikář v souvislosti s povodní ve městě, při které se utopilo 11 lidí. Je vysoký asi 11 m a jeho vrchol zdobí pískovcová socha sv. Jana Nepomuckého. Celý sloup je ohrazen kamennou balustrádou.

Barokní kašna

Kašna zde byla postavena pravděpodobně již v roce 1595. Od roku 1731 ji zdobila socha sv. Floriána – ochránce před ohněm od sochaře Alexandra Jelínka z Velkého Meziříčí. Později byla socha nahrazena kovovou, kterou na útraty města odlily v roce 1889 Salmovské železárny v Blansku. V dřívějších dobách plnily kašny významnou úlohu, sloužily nejen k zásobování obyvatelstva vodou, ale také v případě požáru poskytovaly vodu k hašení.

10

Chrám sv. Mikuláše

První zmínky o kostelu se vztahují k roku 1317. Po generální opravě roku 1679 byl 24. června posvěcen olomouckým biskupem Janem Josefem Breunerm. Proto se ve Velkém Meziříčí slaví pout v neděli kolem tohoto data a říká se jí svatojánská. Kamenná socha sv. Antonína pod věží a reliéfy čtyř evangelistů okolo Beránka Božího nad vchodem do kostela jsou od místního rodáka akademického sochaře Jiřího Marka.

11

V kostele se dodnes zachovala nejvýznamnější movitá kulturní památka města – Madona Velkomeziříčská. Socha z lipového dřeva je z první třetiny 14. století. Velkým lákadlem pro turisty je věž kostela, která je 64 metrů vysoká. Ciferník má průměr 4,2 metru a ručičky měří 2,2 a 1,7 metru. Jedná se o největší svítící ciferník v České republice. Zvony, které jsou v současnosti ve věži zavěšeny, jsou většinou z let 1969 až 1970. Největší z nich, Mikuláš, váží 2 180 kg, nejstarší ze šestice zvonů, Umíráček, váží 33 kg a pochází z roku 1706. Věž je každoročně přístupna od června do konce srpna.

Renesanční palác – bývalé Luteránské gymnázium č. p. 11

Renesanční palác s vnitřním arkádovým nádvořím byl vystavěn jako sídlo latinské luteránské akademie. Zakladatelkou byla paní Alina Meziříčská z Lomnice. Stavba byla dokončena roku 1578 a byla inspirována Palazzo Pompei ve Veroně. V luteránské akademii studovali významní šlechtici té doby. Gymnázia byla od počátku 16. století latinskými školami, které připravovaly ke studiu na univerzitě, ovšem v katolickém duchu. V polovině 17. století byla budova přestavěna na panský pivovar, který zde byl až do poloviny 20. století.

Poté zde sídlila ZUŠ a Městská knihovna. Celý plášť budovy je pokryt sgrafitem s motivem jednoduchého kvádrování.

12

13

Kulturní středisko – Jupiter club č. p. 17

V 17. století zde bývala hospoda U Černého orla, v 18. století pak sídlo krajského úřadu Jihlavského kraje a v 19. století pošta. Na počátku 20. století budova sloužila jako sokolovna. V současné době je budova kulturním centrem města – uvnitř můžete nalézt velký sál, koncertní sál, kino, loutkovou scénu, galerii, ale také restauraci a útulnou kavárnu.

Špitální kostel sv. Kříže, zvaný „Špitálek“

Je to původně gotická stavba, pozměněná při založení vedlejšího špitálu. Ve středověku sloužil jako domov důchodců, ve kterém se dbalo o blaho těla i duše. V roce 1553 uspořádal patronátní právo nad Špitálkem pan Zikmund Heldt z Kementu, pán na Meziříčí a místokancléř Království českého. Umožnil, aby katolíci měli v kostele sv. Kříže bohoslužby. A právě zde je renesanční náhrobek Zikmunda Heldta z Kementu, který je v hrobce pod kostelem pohřben. Špitálek také sloužil jako pohřební místo pánů z Lomnice a Meziříčí.

14

Dolní brána

Dolní brána je jediná z původních tří bran, která se dochovala z městského opevnění. V blízkosti Dolní brány zůstala zachována část hradeb s baštou, k nimž byly později přistavěny domky. Původně byla brána vyšší a zvenčí přístup k ní chránil padací most. Za dobu existence brány se okolní terén zvýšil přibližně o jeden a půl metru. V této hloubce se pod vozovkou dochoval kamenný práh brány a bývalá fortna pro pěší ve sklepech sousedního domu.

15

Bývalá katovna a hrdelní právo ve městě

Do roku 1555 si město vypůjčovalo kata z nedaleké Jihlavy, neboť zájemců o profesi popravičího bylo málo. Kat v té době žil na okraji společnosti a za hradbami města. A právě u řeky Oslavy stojí dodnes žlutý barokní dům. Jedná se o bývalou katovnu – obydlí městského kata. Současná podoba domu odpovídá stavu z 18. století. Popravíště bylo východně od města na místě zvaném „Na Spravedlnosti“. Poslední poprava zde byla vykonána v roce 1730.

16

Stará synagoga

Byla vybudována v goticko-rene-
sančním stylu a pochází z kon-
ce 17. století. Naši pozornost
upoutá barokně-klasicistním
kamenným portálem, snad
z druhé poloviny 18. století,
s kovanými dveřmi, jež hebrej-
ský nápis datuje do roku 1812.

V polovině 19. století bylo v židov-
ské obci přes 1100 obyvatel a stará
synagoga nebyla schopna pojmout
tolik věřících, a proto byla postave-
na nová. Po otevření nové synagogy
byla stará využívána jako sklad.
V letech 1996–2011 sloužila jako
galerie.

17

18

Nová synagoga

Nová synagoga byla vystavěna v novogotic-
kém slohu podle projektu vídeňského architek-
ta Augustina Prokopa v letech 1868 až 1870.
Synagoga byla vystavěna na místě dvou
křesťanských domů, již za hranicemi bývalého
židovského ghetta. Okna byla zdobena barev-
nými vitrážemi se symbolem Davidovy
hvězdy a ve dvou omítnutých pru-
zích nad vchodem byly umís-
těny hebrejské citáty z Bible.
Svému účelu synagoga
sloužila do roku 1940, kdy
byla poškozena nacistic-
kými vandaly. Od roku
1943 byla využívána
jako skladiště, od deva-
desátých let 20. století
je pronajímána Židovskou
obcí k obchodním účelům.

Starý křesťanský hřbitov

Hřbitov „na Moráni“ vznikl kvůli morové epidemii ve městě v roce 1553. Z doby založení pocházejí i tři nejstarší náhrobky v kostele. Po 2. světové válce vznikl za městem nový hřbitov a pohřby na Moráni byly od 50. let 20. století pouze výjimkou. Při procházce po starém hřbitově můžeme vidět několik dochovaných náhrobků významných osobností, na které nás upozorní informační tabule při vstupu na hřbitov. Dochováno je zde přibližně 210 náhrobků. Hřbitov byl vybudován kolem kostela Nejsvětější Trojice.

19

Židovský hřbitov

Počátky židovského hřbitova sahají do roku 1650. Hřbitov má tvar přibližně pětiúhelníku. Nachází se zde 1 306 ks náhrobků. Nejstarší z nich pochází z roku 1677. Nápisy na hrobech jsou hebrejské, německé i české. V pravém dolním rohu stojí malá obřadní síň z roku 1880. Pro shlédnutí hřbitova si zájemci mohou zapůjčit klíč v Muzeu Velké Meziříčí nebo v Turistickém informačním centru Velké Meziříčí.

20

Vinný šenk

Šenk z roku 1484 nás uchvátí svou starobylostí. Přední místnost šenku je klenutá z kamene a omítnutá ještě původní omítkou, na které byly objeveny dochované původní nápisy a kresby vyjadřující nejrůznější výjevy z tehdejšího života, které tam patrně tehdejší „zákazníci“ kreslili. Fragmety architektury a kresbu věže je možno považovat za zbytky nejstaršího zobrazení meziříčského hradu či opevnění města. V současnosti se zde nachází šenk s kavárnou.

21

Rodný dům Františky Stránecké

Spisovatelka a sběratelka lidového umění Františka Stránecká (1839–1888), nazývána někdy také „moravská Božena Němcová“, se narodila ve Velkém Meziříčí. Její otec František Vsetečka vykonával úřad purkrabího na velkomeziříčském zámku. Františka své mládí prožila na zámku v nedaleké Stránecké Zhoři, podle které si zvolila svůj pseudonym Stránecká. Dodnes je její rodný dům zdoben bystou, jako připomínka jejího života u nás.

22

23

Zámek Podstatzkých -Lichtenstein

Původně románský hrad, který je poprvé nepřímě zmiňován k roku 1236. U zámku je dodnes částečně dochovaný hradní příkop, přes který se spouštěl padací most. V rozích renesanční brány z roku 1578 se zachovaly malé otvory pro kladky, pomocí nichž se most spouštěl.

K nejstarším partiím hradu patří palác na skále s malým nádvořím a hradním opevněním.

Najdete zde také sál s výjimečnou freskovou výzdobou, kde se nejstarší malby datují před rok 1300. Výzdoba je unikátní především zobrazeným námětem z křesťanských legend, který se objevoval spíše v sakrálním prostředí, ale ne na středověkých hradech.

Zámek je v soukromém vlastnictví rodiny Podstatzkých-Lichtenstein. V budově sídlí Muzeum Velké Meziříčí, jehož sbírky můžeme navštívit.

Návštěvník může vidět například psací stůl Marie Antoinetty, smuteční náhrdelník Marie Terezie či kapesník s krví Františka Ferdinanda d'Este. Muzeum dále nabízí expozice o pozemních komunikacích, seznamuje s významnými rodáky, shlédnout můžete i přírodovědné sbírky, či kubistický nábytek.

V roce 2008 byla otevřena výstava Ve znamení sedmi per k šestistému výročí od udělení plných městských práv městu Meziříčí. Veřejnosti přístupný je také zámecký park s pestrou škálou zajímavých dřevin.

24

Bývalá panská sýpka

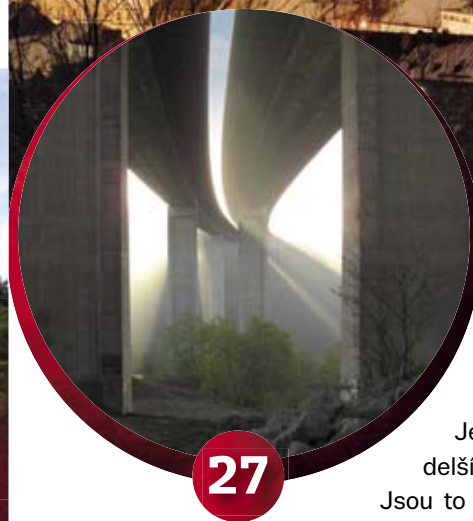
Mohutná stavba s malými okny tvoří dominantu severozápadní části města. Budova byla postavena za doby Marie Terezie jako zásobní skladiště obilí a jiných zemědělských produktů pro případ neúrody. Kdysi pevné stropy z mohutných ručně tesaných trámů a silných podlah jsou dnes využívány zejména k skladovacím účelům.

25

Gymnázium

Původní budova školy byla postavena 28. srpna 1901 na místě bývalého ovčína. Od roku 1929 byla přejmenována na zemské reformní reálné gymnázium. Svůj název a zaměření škola do dnešních dnů ještě několikrát změnila. V současné době se nazývá Gymnázium Velké Meziříčí.

27

Dálniční most

Dálniční most Vysočina byl vybudován v letech 1972–1978. Je to nejvyšší (77 m) a druhý nejdelší most (425 m) na dálnici D 1. Jsou to vlastně dva mosty vedle sebe, pro každý směr jeden, které jsou mezi sebou vzdáleny 175 cm. Ojedinelý je také stavbou konstrukce předsunutou metodou bez pomocného lešení. Ocelová konstrukce váží 6 tisíc tun.

Památník padlým

Památník obětem první světové války stojí v malém parčíku. Dva kulaté písčinkové sloupky jsou spojené ozdobnou římsou, na které nás upoutá nápis: „1914 PADLÝM 1919“. Jména 145 padlých jsou uložena v základech na olověných destičkách.

26

Hornoměstská rychta č. p. 357

V domě hornoměstského rychtáře se scházela samospráva tzv. Horního města již od 14. století. Dům byl ještě koncem 20. století v havarijním stavu a v interiérech se mnoho historických stavebních konstrukcí nedochovalo. Dlouhou historii domu tak dokumentují především středověké sklepy a pozdně barokní fasáda.

28

Hotel a restaurace U Bílého koníčka

Hostinec U Bílého koníčka byl ve městě již v roce 1562. Dříve zde byl zájezdní hostinec se stájemi ve dvoře. Traduje se, že se zde inkognito scházel císař Josef II. s majitelkou zámku Eleonorou Liechtensteinovou. Po roce 1850 se zde zastavil Karel Havlíček Borovský a zanechal tu svému příteli MUDr. Skřivanovi písemný vzkaz, který je dodnes uchován v místním muzeu. V dnešní době se zde nachází hotel s restaurací.

29

Hotel Pod Zámekm

Dům, ve kterém funguje úspěšný hotel měl již v roce 1599 právo vinného a pivního šenku. Jako historický objekt je součástí Městské památkové zóny.

31

Hotel Jelínkova vila a Malostránský pivovar

30

Od roku 1588 zde kdysi stával mlýn tzv. Buchtovský, později Malostránský a naposledy Jarolímův. Zvláštností tohoto mlýna byl neobyčejně dlouhý (920 m) vodní náhon, využívaný k více účelům. V roce 1904 získal mlýn tehdejší továrník Karel Jelínek s tou podmínkou, že na místě mlýna vybuduje elektrárnu, která bude zásobovat město elektrickým proudem. Začátky výroby elektrického proudu v místní elektrárně se datují rokem 1905. Od roku 2004 je zde zřízen hotel Jelínkova vila s restaurací. Zvláštností místní kuchyně jsou rybí speciality a vlastní vařené pivo Harrach.

Tipy na vycházky a vyjíždky do přírody

Turisty velmi vyhledávaná je rozhledna Fajtův kopec, která se již opakovaně stala rozhlednou roku. Je ve tvaru šroubovice DNA o výšce 36 m, se 175 schody a nabízí krásný výhled. V její blízkosti je restaurace a lyžařský areál.

V bezprostřední blízkosti města směrem na západ se nachází podél říčky Balinky přírodní park Balinské údolí s naučnou stezkou. Na stezce je umístěno několik Informačních tabulí, které seznámí návštěvníka s jedinečnou faunou a flórou této lokality. V blízkosti Balinského údolí byla vybudována i malá rozhledna Rubačka, z které je možno spatřit Velké Meziříčí. Opačným směrem od města najdeme údolí Nesměř táhnoucí se kolem řeky Oslavy. Procházka po údolí nás zavede např. k hájovně, zřícenině Templštejn či k Panskému mlýnu. Také zde byla vybudována naučná stezka Nesměřské údolí, která je propojena i se stezkou v Balinském údolí. Na sever od města se nachází Přírodní památka Šebeň. Na jejím území a v přilehlých porostech objevíme přes 1200 hnízd lesního mravence (formyca polycytena). Zdejší výskyt lesních mravenců patří k největším ve střední Evropě. Obydlí mravenců doprovází naučná stezka.

Volný čas

Pro letní měsíce má město na Družstevní ulici otevřené koupaliště Palouky. Naleznete zde brouzdaliště, plavecký bazén i tobogán. Během chladnějších letních dnů můžete navštívit na ulici Sportovní tenisové kurty i kuželky. Pro děti je vybudováno dopravní hřiště na ulici Oslavická. V údolí Kunšovec je vyhledávané discgolfové hřiště – Discgolf park Kunšovec – jak pro děti tak i dospělé. V zimních měsících je zde v provozu lyžařský vlek. Pokud je sněhu málo, nezapomeňte si přijít zabruslit na zimní stadion na ulici Vrchovecká. Dále se ve městě nachází bowling, squash, spinning, posilovna aj.

Procházka městem

1 Radnice č. p. 29	9 Žulový sloup	17 Stará synagoga	25 Gymnázium
2 Lékárna U Černého Orla č. p. 49/1	10 Barokní kašna	18 Nová synagoga	26 Památník padlým
3 Dříve palác Michkův č. p. 77	11 Chrám sv. Mikuláše	19 Starý křesťanský hřbitov	27 Dálniční most
4 Obecník č. p. 79	12 Luteránské gymnázium č. p. 11	20 Židovský hřbitov	28 Hornoměstská rychta č. p. 357
5 Dříve panský dům č. p. 20	13 Jupiter club č. p. 17	21 Vinný šenk	29 Hotel a restaurace U Bílého koníčka
6 Památník obětem tragédie 1945 (na novém hřbitově) I	14 Špitální kostel sv. Kříže	22 Rodný dům Františky Stránecké	30 Hotel Jelínkova vila a Malostránský pivovar
7 Památník obětem tragédie 1945 II	15 Dolní brána	23 Zámek Podstatzkých-Lichtenstein	31 Hotel Pod Zámkem
8 Památník obětem tragédie 1945 III	16 Bývalá katovna	24 Bývalá panská sýpka	